

**คุณภาพชีวิตของประชาชนชาวชุมชนสะพานสาม
ตำบลท้ายบ้าน อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ**
**The Quality Of Life Of The People In Sapansam Community Tambol
Taiban Muangsamutprakan District Samutprakan Province**

วินัย อ่ำดวง*

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนชุมชนสะพานสาม ตำบลท้ายบ้าน อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ ในด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม 2) เพื่อเปรียบเทียบระดับการรับรู้คุณภาพชีวิตของประชาชน ที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ จำนวนสมาชิกในครอบครัว และการเป็นสมาชิกทางสังคม โดยใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการศึกษา ทำการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 357 คน วิเคราะห์ด้วยการหาค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบ ค่า t-test และการวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA)

ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพชีวิตของประชาชนชุมชนสะพานสาม ตำบลท้ายบ้าน อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ ในด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม โดยภาพรวมมีระดับการรับรู้คุณภาพชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง ผลเปรียบเทียบระดับการรับรู้คุณภาพชีวิต จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ชุมชนสะพานสาม ตำบลท้ายบ้าน อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ ควรมีการเสริมสร้างสุขภาวะ ด้วยการศึกษ และการพัฒนาสุขอนามัยที่ดี

คำสำคัญ : การรับรู้คุณภาพชีวิต, ประชาชนชุมชนสะพานสาม

Abstract

The objective of the study were to find out the quality of life of the people in Sapansam community Tambol Taiban Muangsamutprakan district Samutprakan province by personality were sex ,age, occupation, salary and education by questionnaires had Cronbach's Alpha reliability 0.81 to study 357 sampling data processing to shown the percentage, mean, standard deviation and compare mean and the Inferential Statistics by t-test, LSD and ANOVA

Results of the study indicated that: The quality of life level of the people in Sapansam community Tambol Taiban Muangsamutprakan district Samutprakan province were medium level of Significance .05 and the quality of life of male were high when compare mean. The way to development to support the perfect health by body, mind and social with education and development the best sanitation.

*นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

Keywords : The quality of life, The people in Sapansam community

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมไทยในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของประชาคมโลกต้องปรับตัวเองในการพัฒนาคน ซึ่งหมายถึงการพัฒนาคุณภาพและสมรรถนะของคนให้มีพื้นฐานในการคิด การเรียนรู้ทักษะในการจัดการและการดำรงชีวิต สามารถเผชิญกับปัญหาและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งจำเป็นต้องปรับกระบวนการพัฒนาใหม่ไปพร้อมกับสร้างโอกาสและหลักประกันให้ทุกคนในสังคมได้มีการร่วมคิด ร่วมกำหนดแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ และร่วมติดตามประเมินผลโดยต้องให้คนไทยได้รับการพัฒนาทั้งด้านสติปัญญา กระบวนการเรียนรู้ และทักษะการรับผิดชอบตนเอง ในการพัฒนาคนตามความจำเป็นดังกล่าว จึงต้องมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้ง 4 ด้าน ซึ่งประกอบด้วย (กรมอนามัย, 2547, หน้า 2)

1. ด้านร่างกาย (physical domain) คือ การรับรู้สภาพทางร่างกายของบุคคลซึ่งมีผลต่อชีวิตประจำวัน เช่น การรับรู้สภาพความสมบูรณ์ แข็งแรงของร่างกาย การรับรู้ถึงความรู้สึกสุขสบาย ไม่มีความเจ็บปวด การรับรู้ถึงความสามารถที่จะจัดการกับความเจ็บปวดทางร่างกายได้ การรับรู้ถึงพลังกำลังในการดำเนินชีวิตประจำวัน การรับรู้ถึงความเป็นอิสระที่ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น การรับรู้ถึงความสามารถในการเคลื่อนไหวของตน การรับรู้ถึงความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของตน การรับรู้ถึงความสามารถในการทำงาน การรับรู้ว่าตนไม่ต้องพึ่งพาอาศัยผู้อื่น หรือการรักษาทางการแพทย์อื่นๆ เป็นต้น

2. ด้านจิตใจ (psychological domain) คือ การรับรู้สภาพทางจิตใจของตนเอง เช่น การรับรู้ความรู้สึกทางบวกที่บุคคลมีต่อตนเอง การรับรู้ถึงภาพลักษณ์ของตนเอง การรับรู้ถึงความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง การรับรู้ถึงความมั่นใจในตนเอง การรับรู้ถึงความคิด ความจำ สมาธิ การตัดสินใจและความสามารถในการเรียนรู้เรื่องราวต่างๆ ของตน การรับรู้ถึงความสามารถในการจัดการกับความเครียดหรือกังวล การรับรู้เกี่ยวกับความเชื่อต่างๆ ของตนที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต เช่น การรับรู้ถึงความเชื่อด้านวิญญาณ ศาสนา การให้ความหมายของชีวิตและความเชื่ออื่นๆ ที่มีผลในทางที่ดีต่อการดำเนินชีวิต มีผลต่อการเอาชนะอุปสรรค เป็นต้น

3. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (social relationships) คือ การรับรู้เรื่องความสัมพันธ์ของตนกับบุคคลอื่น การรับรู้ถึงการได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่นในสังคม การรับรู้ว่าตนได้เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่นในสังคมด้วย รวมทั้งการรับรู้ในเรื่องอารมณ์ทางเพศหรือการมีเพศสัมพันธ์

4. ด้านสิ่งแวดล้อม (environment) คือการรับรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต เช่น การรับรู้ว่าตนอยู่อย่างอิสระ ไม่ถูกกักขัง มีความปลอดภัยและมั่นคงในชีวิต การรับรู้ว่าได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ดีปราศจากมลพิษต่างๆ การคมนาคมสะดวก มีแหล่งประโยชน์ทางการเงิน สถานบริการทางสุขภาพ และสังคมสงเคราะห์ การรับรู้ว่ามีโอกาสที่จะได้รับข่าวสารหรือฝึกฝนทักษะต่างๆ การรับรู้ว่าได้มีกิจกรรมสันทนาการ และมีกิจกรรมในเวลาว่าง เป็นต้น (สุวัฒน์ มหัตนิรันดร์กุลและคณะ, 2540, น. 4)

วันเพ็ญ วรวิธยา (2544, น.12) กล่าวถึง คุณภาพชีวิตของผู้อาศัยในเขตเมืองของไทยว่า กลุ่มคนในสังคมที่น่าศึกษาคุณภาพชีวิตมากที่สุดคือ กลุ่มคนในชุมชนต่างๆ เช่น ชุมชนแออัด ซึ่งเป็นชุมชนขนาดใหญ่ที่มีผู้อาศัยอยู่อย่างหนาแน่น มีสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมอันอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพและความปลอดภัยของผู้อยู่อาศัย จึงต้องมีการจัดระเบียบของสังคมในชุมชนโดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งในปัจจุบันประเทศไทยมีชุมชนแออัดทั่วประเทศประมาณ 5,500 ชุมชน ชุมชนสะพานสาม ตำบลท้ายบ้าน อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการมีขนาดพื้นที่ 14.7 ตารางกิโลเมตร จัดเป็นชุมชนขนาดใหญ่ มีบ้านเรือนอยู่อาศัยอย่างหนาแน่นประมาณ 416 หลังคาเรือน และมีประชากรอาศัยอยู่ประมาณ 3,322 คนจำแนกออกเป็น ประชากรชาย 1,204 คน หญิง 1,298 คนในจำนวนนี้

มีผู้สูงอายุ (อายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป) จำนวน 221 คน และเป็นเด็ก 599 คน (สำนักทะเบียนราษฎร อำเภอเมืองสมุทรปราการ, 2552) ทั้งนี้ไม่รวมประชากรแฝงที่อพยพเข้ามาใช้แรงงานอีกประมาณ 1 เท่าของประชากรที่อาศัยอยู่ อันเป็นผลมาจากการอพยพเข้ามาเป็นจำนวนมากของผู้ใช้แรงงาน เนื่องจากจังหวัดสมุทรปราการ เป็นเมืองอุตสาหกรรม ประชากรในชุมชนสะพานสาม ประกอบอาชีพต่างๆ เช่น ค้าขาย ให้บริการ รับจ้าง รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ และเป็นพนักงานบริษัทเอกชน/โรงงาน และที่สำคัญชุมชนสะพานสาม ยังมีผู้มีความรู้ มีภูมิปัญญาท้องถิ่น ในด้านต่างๆ อาทิเช่น ด้านการแพทย์แผนไทย/สมุนไพร/หมอพื้นบ้าน ด้านผู้นุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีในท้องถิ่น ด้านผู้มีความรู้ทางพิธีกรรมทางศาสนา และด้านผู้มีความรู้ ในการถนอมอาหารและการจัดทำอาหาร เป็นต้น นอกจากนี้ประชาชนในชุมชนสะพานสามยังได้มีการรวมตัวกันทำ กิจกรรมต่างๆ ตามนโยบายของรัฐ เช่น การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน การจัดตั้งธนาคารชุมชน การจัดตั้งกองทุน ผู้สูงอายุ และสถานที่ออกกำลังกายเพื่อสุขภาพของชาวชุมชนสะพานสาม เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม จากสถิติผู้ป่วย ที่เข้ารับการรักษาในสถานบริการสาธารณสุขทั้งโรงพยาบาลของรัฐและเอกชนในจังหวัดสมุทรปราการแสดงให้เห็นว่า ระหว่างปี พ.ศ. 2547-2551 มีผู้ป่วยนอกและผู้ป่วยในเข้ารับการรักษาสุขภาพเพิ่มมากขึ้น รวมเฉลี่ยร้อยละ 56.59 ของประชากรทั้งจังหวัด จำนวน 1,107,626 คน จำแนกออกเป็นกลุ่มผู้สูงอายุ เฉลี่ยร้อยละ 46.66 กลุ่มผู้ใช้แรงงาน เฉลี่ยร้อยละ 3.51 นอกนั้นเป็นกลุ่มสตรีและเด็ก เฉลี่ยร้อยละ 6.42 ของจำนวนผู้ป่วยนอกและผู้ป่วยใน ที่เข้ารับการรักษาสุขภาพ (รายงานสถิติจังหวัดสมุทรปราการ, 2552, น.59) จากข้อมูลจะเห็นได้ว่าผู้ป่วยจำนวนมาก เป็นกลุ่มผู้สูงอายุ ที่เข้ารับการรักษาสุขภาพ ทำให้รัฐต้องใช้งบประมาณเป็นจำนวนมากในการดูแลรักษาสุขภาพของประชาชนอันเนื่องมาจากการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร

ดังนั้นการพัฒนาคนจึงต้องมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในชุมชนเพื่อศึกษาการรับรู้คุณภาพชีวิตของประชาชนชุมชนสะพานสาม ตำบลท้ายบ้าน อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ ในด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม และเพื่อศึกษาเปรียบเทียบการรับรู้คุณภาพชีวิตของประชาชนที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ จำนวนสมาชิกในครอบครัว และการเป็นสมาชิกทางสังคม ให้เป็นชุมชนที่เข้มแข็งอยู่ดีมีสุขตามนโยบายของรัฐ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการรับรู้คุณภาพชีวิตของชาวชุมชนสะพานสาม โดยการใช้เครื่องมือวัดระดับคุณภาพชีวิตเพื่อประเมินค่าคุณภาพชีวิตของชาวชุมชนสะพานสาม ที่มีความผูกพันอยู่กับวัฒนธรรมทางสังคมและสภาพแวดล้อมของชุมชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการรับรู้คุณภาพชีวิตของประชาชนชุมชนสะพานสามตำบลท้ายบ้านอำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ ในด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการรับรู้คุณภาพชีวิตของประชาชน ที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ จำนวนสมาชิกในครอบครัว และการเป็นสมาชิกทางสังคม

วิธีการศึกษา

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะศึกษาประชาชนที่มีทะเบียนราษฎรอาศัยอยู่ในชุมชนสะพานสาม ตำบลท้ายบ้าน อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 3,322 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่มีทะเบียนราษฎร อาศัยอยู่ในชุมชนสะพานสาม ตำบลท้ายบ้าน อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 357 คน ได้มาจากการใช้สูตรคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างของทาโร่ ยามานะ (Yamane T.,1973) ได้กลุ่มตัวอย่าง 357 คน ผู้วิจัยจึงทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Sampling) ด้วยวิธีการจับฉลาก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยปรับปรุงมาจากเครื่องมือวัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลก รวมทั้งสิ้น 40 ข้อ แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้อง และความเที่ยงตรง (validity) ของข้อคำถามแต่ละข้อโดยมีเกณฑ์การให้คะแนนของเครื่องมือวัดคุณภาพชีวิต จำนวน 40 ข้อ แต่ละข้อเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาการรับรู้คุณภาพชีวิตของประชาชนชุมชนสะพานสาม ตำบลท้ายบ้าน อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การศึกษาการรับรู้คุณภาพชีวิตของประชาชนชุมชนสะพานสาม ตำบลท้ายบ้าน อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ ในด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.48)
2. ผลการเปรียบเทียบระดับการรับรู้คุณภาพชีวิต เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย พบว่า
  - 2.1 เพศชายที่มีอายุ 48-60 ปี จะมีระดับการรับรู้คุณภาพชีวิต อยู่ในระดับสูง
  - 2.2 ระดับการศึกษาปริญญาโทจะมีระดับการรับรู้คุณภาพชีวิต อยู่ในระดับสูง
  - 2.3 สถานภาพโสดจะมีระดับการรับรู้คุณภาพชีวิต อยู่ในระดับสูง
  - 2.4 อาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ จะมีระดับการรับรู้คุณภาพชีวิต อยู่ในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการเปรียบเทียบระดับการรับรู้คุณภาพชีวิต

ปัจจัยส่วนบุคคล	ค่าเฉลี่ย	การแปลผลระดับคุณภาพชีวิต
เพศชาย	3.60	ระดับสูง
อายุ 48-60 ปี	4.22	ระดับสูง
การศึกษาระดับปริญญาโท	3.80	ระดับสูง
สถานภาพโสด	3.70	ระดับสูง
อาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	3.79	ระดับสูง

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยเรื่องการศึกษาการรับรู้คุณภาพชีวิตของประชาชนชุมชนสะพานสาม ตำบลท้ายบ้าน อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า ประชาชนชุมชนสะพานสาม ตำบลท้ายบ้าน อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ มีระดับการรับรู้คุณภาพชีวิต ในด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูงและเมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย พบว่า เพศชายที่มีอายุ 48-60 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาโท มี สถานภาพโสด มีอาชีพ รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ จะมีระดับการรับรู้คุณภาพชีวิตสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับการศึกษาของ Wilson (1973 อ้างถึงใน อำนวย สันเทพ, 2532, น.30) ได้ศึกษาองค์ประกอบของคุณภาพชีวิต พบว่า การศึกษา สภาพความเป็นอยู่ สุขภาพและบริการ มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิต และ Mangahas (1977 อ้างถึงในศศิธร นุชดารา, 2536, น.44) ได้

